

2018 Jaarverslag Ledencommssie Fryslân Natuurmonumenten

Wanneer wordt Fryslân Weidevogelhoofdstad van Europa?

Weidevogels stonden met de grutto en leeuwerik als hoofdrolspelers centraal bij de Friese ledenbijeenkomst in Leons. Buiten in de Leonserpolder was de leeuwerik te horen en binnen vertelden twee boeren over hun twee, totaal verschillende, melkveebedrijven. In 2018 bezochten veel buitenlanders Fryslân vanwege de activiteiten in het kader van Leeuwarden als culturele hoofdstad van Europa. Gelukkig waren er ook activiteiten gericht op elementen die de Friese natuur zo bijzonder maken. Of is het “maakten”? Zo organiseerde het burgerinitiatief “Kening van de Greide” de theatervoorstelling “the Birds” en activiteiten buiten in de weilanden gericht op het

vogelleven en het landschap. En er waren debatten over voedsel en de biologische landbouw van “Farm of the world”. Willen we de weidevogelpopulaties de broodnodige kans op herstel geven en ze behouden voor Fryslân en de wereld dan ligt een belangrijke sleutel

in handen van de landbouw. Met alleen kleine paradijsjes van natuurorganisaties te midden van een groene woestijn redden de grutto, de kievit, de leeuwerik en de tureluur het niet. Verandering binnen de landbouw en samenwerking tussen landbouw en natuurorganisaties is noodzaak. De landbouwstrategie van Natuurmonumenten stond niet voor niets op de agenda van de Ledenraad in april.

Natuurlijk moeten wij, als consumenten, als inwoners en als organisatie, ook kijken naar wat we zelf kunnen bijdragen aan verandering. In wat voor landschap willen we in leven, welke ruimte bieden we weidevogels en wat hebben we daarvoor over? En hoe denken we over windmolens en zonneweides? Deze vragen werden door Natuurmonumenten gesteld in de nationale landschapsenquête op het eind van het jaar.

Wat deed de Ledencommissie Fryslân in 2018 en wat gebeurde er in de Friese weiden, wadden en venen?

1. Vertegenwoordiging van en contacten met de Friese leden.

a. De Verenigingsraad van Natuurmonumenten heet nu **Ledenraad** en de Districtscommissies heten **Ledencommissies**, onderdeel van de modernisering van de vereniging als organisatie.

De Ledencommissie (Lc) Fryslân vertegenwoordigde dit jaar weer twee keer de Friese leden in de Ledenraad. In het voorjaar stond naast het debat over de landbouwstrategie de goedkeuring van het jaarverslag en jaarrekening op de agenda. We brachten hier direct de ideeën en uitkomsten van onze ledenbijeenkomst over landbouw en weidevogels in.

In het najaar hadden we in de Ledenraad een discussie over de betaling voor gebruik van gebieden van de vereniging. Hiervoor hadden we aan onze klankbordgroep per e-mail de vraag gesteld voor welk gebruik Natuurmonumenten geld mag en kan vragen. We kregen een scala aan antwoorden die we meteen meenamen naar de discussie in de Ledenraad. We bespraken verder in de najaars-Ledenraad de meerjarenbegroting en keurden de wijziging van de namen van Verenigingsraad en districtscommissies in

de statuten goed. De Lc's uit het hele land hadden gezamenlijk nog een aantal wijzigingen voorgesteld, maar die zijn nog niet behandeld.

b. We organiseerden dit jaar twee bijeenkomsten voor leden en belangstellenden, één in mei in Leons en één in november in Leeuwarden. In Leons stonden de weidevogels en de landbouw centraal en in Leeuwarden de wadden.

Op 12 mei lokten de weilanden van de Leonserpolder de eerste excursiegroep al om 09.15 het veld in. Enthousiaste en deskundige boswachters van Natuurmonumenten leidden ruim 70 mensen langs grutto's, kieviten en leeuweriken. Na de excursie gaven, in de kerk, twee boeren een boeiend inkijkje in hun zeer verschillende boerenbedrijven en de keuzes die ze maakten. Op een vraag wat wij als consument kunnen doen om verandering te bewerkstelligen was hun antwoord dat er een goede prijs voor de melk moet zijn en de politiek aan minder regels moet werken. Blijft echter de vraag: zijn wij egoïstisch als we in deze vruchtbare Rijndelta meer willen dan efficiënte voedselproductie voor de wereldmarkt en Engels raaigras, als we ook hier een landschap met weidevogels en biodiversiteit willen

Op 5 november deden 85 leden en belangstellenden in Leeuwarden eerst wat waddengevoel op door te wandelen in duinzand, te kijken in grote wulken en het hele internationale waddengebied op de kaart te aanschouwen. Medewerkers van Natuurmonumenten gaven uitleg bij posters over de projecten “Waddensleutels” en “Vismigratie”, werk van Natuurmonumenten in het waddengebied. Na een korte officiële ledenvergadering nam Laura Govers in een boeiende presentatie iedereen vervolgens mee naar Griend, een stormvloed-schoorwal-eiland met kleptoparasitaire kokmeeuwen. De ontwikkeling van het eiland door de eeuwen heen, de inspanningen van Natuurmonumenten om het broedeiland voor de grote sterns te behouden en alle verschillende wetenschappelijke onderzoeken die lopen, alles kwam aan bod.

c. Ontmoetingen met leden en achterban.

Bij diverse gebeurtenissen ontmoetten we als Lc natuurliefhebbers, soms waren ze lid en soms konden we hen lid of OERR lid maken. Wat we van de mensen hoorden en waar we met hen over in gesprek raakten, is hetgeen we voor ons werk als (leden)vertegenwoordigers nodig hebben. Daar worden we door gevoed. Daarom stonden we vanuit de Lc bij het

Slotplaatsfestival in de stand van

NM, namen we deel aan een vogelexcursie in het Hegewiersterfjild, gingen we mee met een VIP-excursie in het Fochteloërveen, hielpen we in de NM-stand bij de “help Pake en Beppe door de vakantie” week in het Natuurmuseum en waren we bij de officiële oplevering van het Hegewiersterfjild. Het zijn activiteiten die door de beheereenheden worden georganiseerd, maar waar we graag een steentje aan bijdragen. Die samenwerking is voor ons allemaal nuttig is en krijgt gelukkig meer en meer vorm.

d. Berichten aan Friese leden

Onze Friese leden informeerden we drie keer door middel van een eigen (digitale) Lc Fryslan **Nieuwsflits** over specifiek Fries Natuurmonumenten nieuws. Nieuws dat niet al in een ander medium van NM heeft gestaan, maar dat we wel van belang vinden voor de Friezen. Vanwege de nieuwe regels omtrent de privacy is onze derde en laatste Nieuwsflits van 2018 vanuit het centrale NM-kantoor in 's Graveland verstuurd

aan alle Friese leden. Daardoor hebben we nu een veel groter bereik en voldoen we aan de AVG-regels.

2. Samenwerken met Friese beheerders en andere NM-medewerkers.

We staan als Ledencommissie voor dezelfde schone zaak als de medewerkers van NM. Samenwerking ligt dus voor de hand en krijgt meer en meer vorm, ieder vanuit eigen verantwoordelijkheid en taak. De Lc denkt en werkt mee met zowel de beheereenheid Friese weiden en wadden als de beheereenheid Noordenveld (t.b.v. Slotplaats en het Fochteloërveen).

a. Kwaliteitstoetsen van de gebieden

Lc-leden nemen deel aan de kwaliteitstoetsen van de Friese NM gebieden door de beheerders. Dit jaar werd van vier Friese gebieden de kwaliteit getoetst. Eén keer in de zes jaar wordt de kwaliteit van de NM-terreinen uitgebreid in kaart gebracht, bekeken en besproken. Dit is om te beoordelen of het beheer op de koers ligt (zoals vastgelegd in het beheerplan) of bijgesteld moet worden om de doelen te halen. Onderdeel van de kwaliteitstoets is ook een veldschauw met omwonenden en betrokkenen.

Bij de toets van het Lyclamabos in Gaasterland nam een Lc lid deel aan zowel de schouw als de toetsdag.

Tijdens de schouw kwam de toestand van de diverse paden en recreatieve voorzieningen en gebruik (mountainbike ronde) aan de orde.

En werd de vraag gesteld of het landhuis dat vroeger midden in het bos stond, als silhouet, gereconstrueerd kan worden. Deze punten, de bestrijding van exoten en beheer van de landbouwpercelen en lanen zijn op de toetsdag besproken. In de lanen kampt NM met het probleem van afbrekende takken. Afgesproken is een meerjarenplan te maken voor de lanen, maar ook voor individuele bomen. Vanuit de Lc is ervoor gepleit om niet te snel te kappen en ook niet hier en daar een boom.

De begrazingsdruk van het landbouwperceel wil men verlagen om een bloemrijke weide te realiseren. Het

oorspronkelijke doel natte heide kan niet gehaald worden. De vrijwilligers van NM zetten veel werk om de Amerikaanse vogelkers te bestrijden. Helaas heeft Staatsbosbeheer, eigenaar van het eraanstaande bosgebied, een ander beleidsdoel, bosreservaat. Zij doet daarom niets aan bestrijding. Voor het stukrijden van paden door mountainbikers moet in samenspraak met Staatsbosbeheer een oplossing gevonden worden. Mogelijk is er gezamenlijk een route uit te zetten voor deze specifieke groep, waarbij zij misschien ook het onderhoud van de trail op zich nemen.

De toetsdag over de kwaliteitstoets van de Haulerpolder werd door een Lc lid voorgezeten.

De polder is sinds 1985 eigendom van Natuurmonumenten. Het gebied is relatief klein en wordt daardoor sterk beïnvloed door de wijze waarop het omliggende gebied wordt beheerd. Het kader voor de toetsing wordt gevormd door het natuurbeleid van de provincie Fryslân. De hydrologie, ontwikkeling van de vegetatie, ontwikkeling van de broedvogelstand, het graslandbeheer en de beleving door bezoekers zijn tijdens de toets besproken.

De ontwikkeling van het vochtig hooiland wordt als positief beoordeeld. Wel kunnen nog maatregelen worden genomen om de hydrologie te verbeteren. In de vogelstand zijn er zowel positieve als negatieve ontwikkelingen. Eenden en zangvogels gedijen goed, maar het aantal steltlopers is sterk afgenomen. Gelukkig is dit jaar een licht herstel

opgetreden, waarschijnlijk door de plaatsing van een raster, waardoor predatoren het gebied niet meer in kunnen.

Aan de kwaliteitstoets van de kwelders van Schiermonnikoog nam een Lc lid deel. Allereerst werd de afname van broedvogels besproken. Dit kan komen door verruiging, afname voedselvariatie, maar wellicht ook door recreatiedruk. In mei en juni is er ook topdrukte met wetenschappelijk onderzoek. Een oplossing is veldonderwijs in die periode niet meer in broedgebieden toe te laten, tenzij om dwingende reden. Op Terschelling markeert men sommige broedgebieden met touwen. Op dit ogenblik mogen de handkokkelvissers nog binnen het Nationaal Park (vlakbij de zeegrasvelden) vissen. Dit komt de voedselvoorziening vogels niet ten goede.

Ten aanzien van onderzoek moet we scherper kijken naar wat we willen weten en welke gegevens of onderzoek daarvoor nodig is. En wat kunnen we doen met de gegevens die er zijn. Een goed idee is om meer te communiceren over onderzoekswerk en resultaten zoals rondom Griend wordt gedaan.

Het aantal verwilderde katten is stabiel. Dus nu geen actie daarop. De schade (kapotte eieren) van de bruine rat moet onderzocht worden. In het kader van samenwerking met de boeren is afgesproken op de kwelders een extra stuk te maaien opdat de ganzen daar gaan grazen. De recreatiedruk blijft een zorgpunt en moeten we beter in kaart brengen.

Aan het eind van het jaar werd nog aan de kwaliteitstoets van de Slotplaats deel genomen.

De resultaten van de schouw en ontwikkelingen van fauna en flora werden betrokken bij de bespreking van de Kwaliteitstoets. We spraken daar over de anti-verdrogingsmaatregelen bij de vennen, maatregelen om vershraling van de weilanden te bevorderen en omvorming naar bos met inheemse soorten. Ontwikkelingen van de roofvogels, das, ree en vleermuizen kwamen ook aan de orde. En uiteraard zijn de gewenste recreatievoorzieningen besproken, want het gebied is zeer geliefd voor diverse recreatievormen. Het is Natuurmonumenten gelukt om in de afgelopen twintig jaar een productiebos om te vormen tot een aantrekkelijk en gevarieerd loofbos. De vennen zijn hersteld, de verdroging gestopt en er zijn open plekken voor heide en slenken. Bijzonder is dat er in het bos ook een schans is die nu zichtbaar is gemaakt.

Ook is ingegaan op het aanstaande herstel van het 18e-eeuwse Bospark van Knoop en realisatie van speelnatuur OERRR bij de Slotplaats.

b. Meedoen aan en meedenken bij diverse activiteiten.

Door het jaar heen leverden we bij tal van activiteiten een bijdrage. Zo schoven we aan bij een brainstorm over financiering van grondaankopen en bij een stafoverleg. We namen deel aan de jaarlijkse zogeheten “zwaluwstaartsessies” van beide beheereenheden. Daarin wordt besproken en afgesproken wat en hoe er door de medewerkers op het centrale kantoor in 's Graveland bijgedragen moet (en kan) worden aan realisatie van de doelen in de werkplannen van de beheereenheden. Ook vanuit de Lc bekijken we wat voor 2019 kunnen bijdragen aan het werk van de beheerders.

Bij de officiële afronding van de herinrichting van het Hegewiersterfjild spraken we onder andere met de wethouder van Harlingen over het betrekken van de schooljeugd bij het gebied. Een aantal Lc leden waren bij de feestelijke presentatie van het boek over landschap en cultuurhistorie van de Greidhoeke. Een prachtig en zeer prettig leesbaar boek dat we meteen als attentie voor sprekers identificeerden.

Soms is samenwerken een kwestie van een contact of vraag doorgeven aan de beheereenheid, soms moeten we wat harder aan de bel trekken om aandacht te krijgen voor ontwikkelingen die wij signaleren en die een probleem voor de natuur kunnen gaan opleveren. De nog steeds dreigende zandwinning in het IJsselmeer voor de kust van Gaasterland was daar een voorbeeld van.

We brachten ideeën in bij een landelijke brainstormbijeenkomst van NM over mogelijkheden om de landschapsenquête breed te verspreiden.

Als hekkensluiter brachten we een werkbezoek aan Schiermonnikoog. NM beheert het nationaal park Schiermonnikoog. Samen met de beheerder Jan Willem Zwart fietsten

we langs diverse locaties. Hij vertelde over de vorderingen in de samenwerking met de boeren op het eiland. De soms taaie gesprekken in het overlegorgaan, maar ook over de positieve respons op de digitale enquêtes. En hij liet ons het werk aan een mooi stukje natuurontwikkeling en de, voor begrazing ingezette, Hollandse landgeiten zien. Een nuttige nadere kennismaking en uitwisseling.

3. Nieuws uit de Fryske weiden, wadden en venen

Het werk dat door de medewerkers en vrijwilligers van de beheereenheden wordt verzet, levert het meest directe resultaat op voor natuur en cultuur. Zij zorgen voor pachtovereenkomsten met winst voor weidevogels en boeren, voor het onderhoud aan paden, lanen en gebouwen, herstellen tuunwallen, verwijderen Amerikaanse vogelkers, doen inventarisaties, geven excursies en doen nog veel meer. Daarom hier een kleine bloemlezing van hoogtepunten en uitdagingen in hun werk.

Voor het herstel van het bos achter de Slotplaats is een plan ontwikkeld naar het oorspronkelijk ontwerp van de heer Knoops en is er financiering gevonden om dat plan in 2019 uit te voeren. Voor de kinderen komt er naast de Slotplaats een stukje OERR speelnatuur; ook daarvoor is geld geregeld. Het Slotplaatsfestival leverde 27 nieuwe leden op.

In de Haulerpolder is het broedsucces van de weidevogels verbeterd mede door de aanleg van een vossenraster.

Het recreatieplan voor het Fochteloërveen is vastgesteld en de financiering van de PAS- maatregelen voor dit gebied is rond. Er is een groep gestart die de voormalige werkkampen (Ybenhear en Oranje) in het gebied beleefbaar gaat maken. De droogte van 2018 heeft een groot effect gehad op dit veengebied, herstel vergt jaren.

Financiering organiseren voor het herstel van kaden van het Fochteloërveen is een heel grote uitdaging.

Voor een nieuw bezoekerscentrum op Schiermonnikoog lijkt het tij nu eindelijk gunstig. Er is een plek en ontwerp, er zijn partners en er is subsidie vanuit het Waddenfonds en van de provincie. Nu de realisatie nog! Op het eiland is met de boeren en gemeente de “eilanddeal” gesloten om te komen tot een toekomst-bestendige landbouw en lagere stikstof- depositie in het Nationaal Park. De uitwerking komende jaren nodigt uit tot intensieve samenwerking, ook provincie en ministerie dragen hieraan bij. De OERR wilde-buitendag voor de jeugd in het Lycklamabos was weer een groot succes. 170 Kinderen speurden naar vogels, ontdekten sporen en bouwden hutten. Er werden daarbij (en in het voorjaar in het Natuurmuseum) veel nieuwe OERR-leden genoteerd.

In de Greidhoeke kon Natuurmonumenten 25 ha. grond aankopen nabij de gebieden van Skrok en Skrins, een mooie aanvulling voor de weidevogels. We willen ook hier

graag naar een toekomst-bestendige landbouw met ruimte voor weidevogels, -bloemen en insecten. Dit kan niet allemaal door aankopen en moet ook door veranderingen in de landbouw komen. In de weidevogelgebieden werden 43 soorten geïnventariseerd, 13 daarvan staan op de rode lijst. Van deze rodelijst-soorten waren er van grutto, gele kwikstaart, graspieper, tureluur en veldleeuwerik meer broedparen dan vorig jaar. Belangrijkste is natuurlijk hoeveel jongen er vliegvlug worden. NM was betrokken bij de beweging van mensen uit de streek die opkwamen tegen de zandwinning voor de kust van Gaasterland. Die strijd is nog niet gestreden. Het sterker betrekken van de Friezen bij het werk van Natuurmonumenten vergt de komende jaren heel wat inzet!

4. De Ledencommissie

a. Om onze bijdrage aan het werk van NM te kunnen leveren overleggen we regelmatig met andere Ledencommissies. We bereiden samen met de Lc's van Groningen en Drenthe de Ledenraadsvergaderingen voor. En met de voorzitters van alle Lc's is twee maal per jaar een vergadering. We hebben regelmatig contact met de mensen op het hoofdkantoor in 's Graveland, met name met de verenigingssecretaris en de verenigingsmanager.

Elk jaar nemen we even de tijd om ons te bezinnen op wat we komend jaar willen ondernemen en onze bijdragen af te stemmen op de werkplannen van de beheereenheden. Dat wordt dan samengevat in ons jaarplan. En natuurlijk proberen we natuuractualiteit, natuur- en landschapontwikkelingen en beleid op verschillende onderwerpen bij te houden.

b. Dit jaar namen we afscheid van twee mensen uit de Lc, Arnoud van der Ridder en Rene Boelen. Zij hebben zich respectievelijk acht en zeven jaar ingezet voor de vereniging vanuit de Lc Fryslân. Gelukkig hadden zich al twee nieuwe mensen warm gelopen de afgelopen jaren en konden de leden op 5 november in de officiële ledenvergadering Hubert Oversteegen en Hans van Baaren benoemen als Lc-leden. Dit jaar hebben we ook Bert Lenten verwelkomd in onze Lc als kandidaat lid. Hij draait al mee en we hopen dat hij in 2019 door de leden benoemd wordt.

De **Ledencommissie Fryslân** bestaat per 31-12-2018 uit:

Jur Teeders, (voorzitter) Lc-lid sedert 2013
(3^e van rechts)

Liesbeth Meijer, (secretaris) Lc-lid sedert 2016
(gehurkt met gele muts)

Hubert Oversteegen, (financiën) Lc-lid sedert 2018 (2^e van rechts)

Hans van Baaren, Lc-lid sedert 2018
(3^e van links)

Bert Lenten, kandidaat Lc-lid (geheel links)

